

HELENE THISE
OG KATJA VILIEN
FORORD AF PAULINE GIBBOYS

BROEN TIL FAGSPROGET

32 idéer til at styrke sproget i alle fag

BROMOD

Samfunds
litteratur

1 30%

HVERDAGSSPROG
LÆRER: GIVER PLADS
ELEV: OPDAGER

2 20%

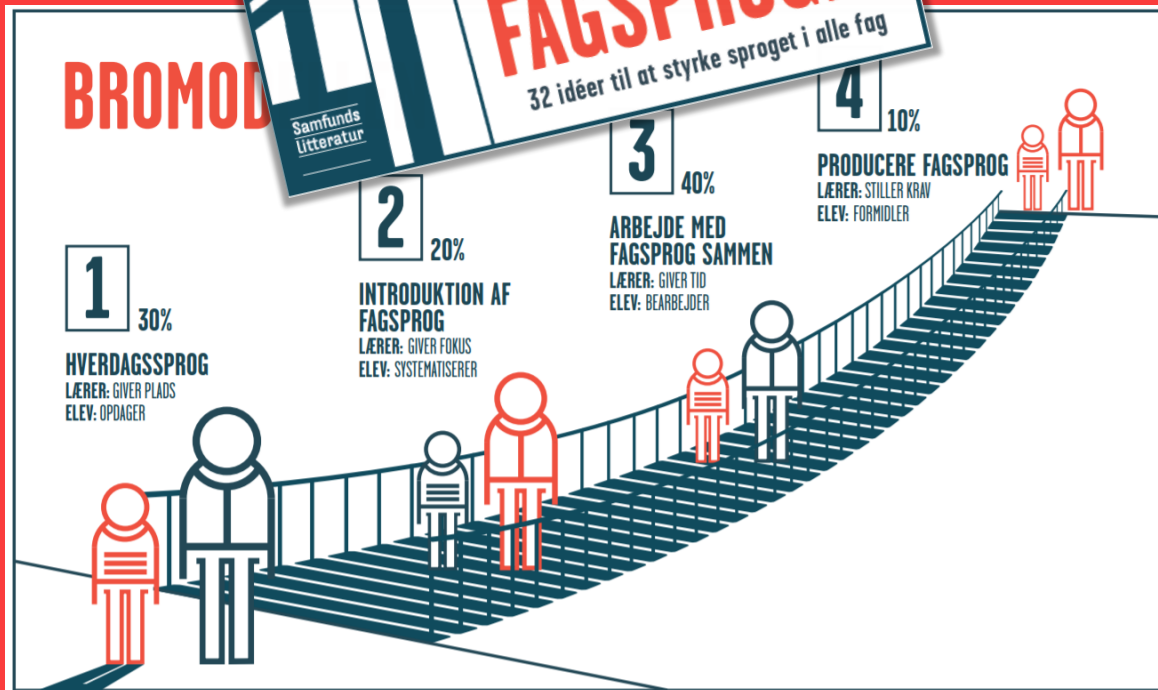
INTRODUKTION AF
FAGSPROG
LÆRER: GIVER FOKUS
ELEV: SYSTEMATISERER

3 40%

ARBEJDE MED
FAGSPROG SAMMEN
LÆRER: GIVER TID
ELEV: BEARBEJDER

4 10%

PRODUCERE FAGSPROG
LÆRER: STILLER KRAV
ELEV: FORMIDLER

Broen til fagsproget

Foreningen Tosprogede børn og unges vilkår, Faaborg 2022

sprogudviklende fagundervisning
med særligt fokus på
flersprogede elever

Hils på din makker

Katja Vilien
kavi@kp.dk

Opgave med makker: N er forbudt

Fortæl hinanden, hvad I har lavet i dag.
I må ikke bruge ord, der indeholder
bogstavet N.

Fx må I **ikke** sige:

*jeg våg**n**ede eller jeg spiste morg**n**mad,*

men gerne:

jeg stod op eller jeg spiste to stykker brød

Hvordan følte det?

‘min hjerne kører hurtigt, men min mund kører langsomt’

Det er hårdt arbejde at udtrykke sig på et nyt sprog
(når man hele tiden skal tænke)

Det føles hæmmende, når man ikke kan udtrykke sig frit,
bruge sit sprog

Hvordan fremstår jeg kompetent, klog og dygtig?

Hvordan viser jeg hvem jeg er?

I DAG FÅR DU:

- Præsentation af Bromodellen – en planlægningsmodel i fire faser for sprogudviklende fagundervisning
- Inspiration til konkrete aktiviteter i fagundervisning
- Små samtaler og opgaver med din makker undervejs (fordi man lærer bedre, når man er sprogligt aktiv)

Bliv enige om bordet:

Hvad er let – hvad er svært?

Lav en rækkefølge 1-2-3...

Aktivitet

Rækkefølgeopgave

Rækkefølge: fra let til svært

Læse
fagtekster

Præsentere
indhold med
præcist sprog

Referere noget

Forbinde til
egne
erfaringer

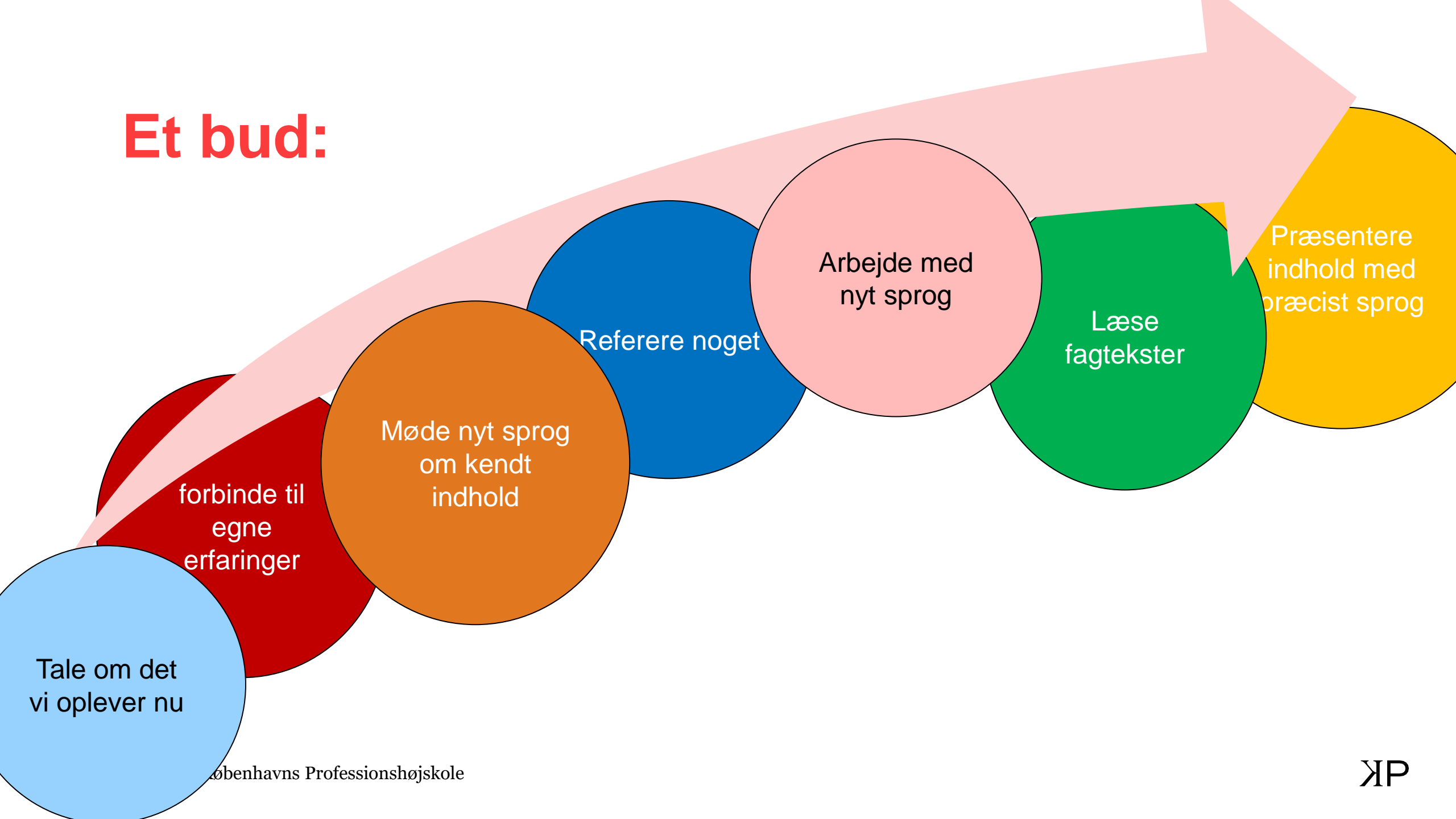
Møde nyt sprog
om kendt
indhold

Tale om det
vi oplever nu

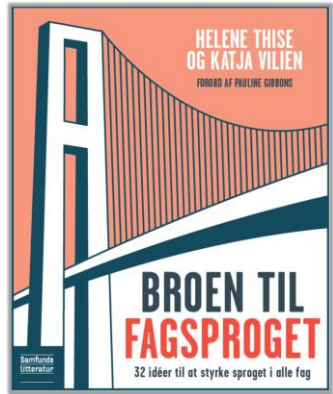
Arbejde med
nyt sprog

Et bud:

Start med en fælles oplevelse

Et fundament for læringen

- Det nye hviler på noget vi har mødt og forholdt os til
- Forforståelse: noget man *aktiverer*, og noget man *giver*
- Sproglig aktivitet med egne ord (hverdagsprog og egne erfaringer i spil)

Tre principper for fælles oplevelser som indledning til et emne i undervisningen:

- Der skal være deltagelsesmuligheder for alle.
- Opgaven skal være åben, så der er plads til elevernes frie associationer.
- En opsamling på oplevelsen skal kunne lede eleverne ind i det faglige emne.

Med **udgangspunkt** i hverdagsprog (alle elevers egne sprog)
Sætter vi **Fokus** på fagsproget,
giver **Tid** til at arbejde med det nye stof og sprog,
stiller **Krav** og støtter formidling.
Vi sørger hele vejen for **Stilladsering**: progression med
passende støtte og pres

1 30%

HVERDAGSSPROG

LÆRER: GIVER PLADS
ELEV: OPDAGER

2 20%

INTRODUKTION AF FAGSPROG

LÆRER: GIVER FOKUS
ELEV: SYSTEMATISERER

3 40%

ARBEJDE MED FAGSPROG SAMMEN

LÆRER: GIVER TID
ELEV: BEARBEJDER

4 10%

PRODUCERE FAGSPROG

LÆRER: STILLER KRAV
ELEV: FORMIDLER

OPGAVE:
Vælg et sted på
modellen hvor du vil
sætte en STJERNE:
hvad er du stærkest i?

Og et
UDRÅBSTEGN: hvor
vil du gerne have flere
idéer?

Samtalelektie

Du skal: (vise, forklare, finde, interviewe ...)

Hverdagssprog – uden for klassen

I skal sammen: (tale om, finde, give et eksempel på ...)

Du skal tage med til skolen:

Dato:

Opgaven er løst med (underskrift):

Familieopgave

Hvad skal du præsentere?

Hvem skal se/høre?

Hvad skal du fortælle om?

Hvad skal publikum gøre?

Underskrift/kryds:

En stak
kartonkort klar
på hylden, når
noget skal
med hjem

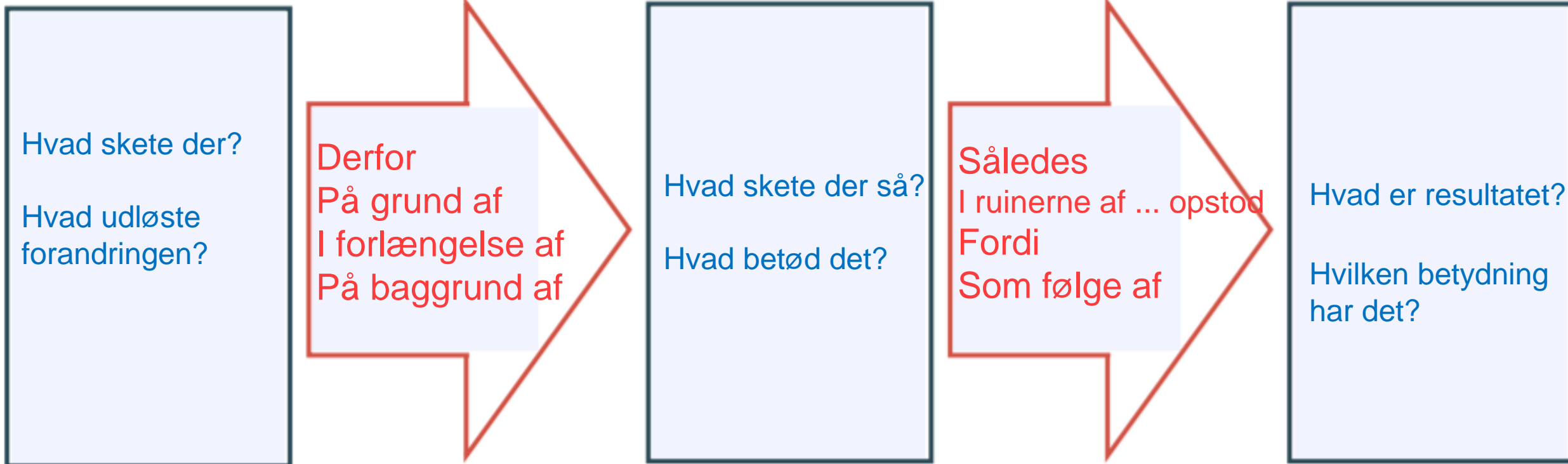

I fase 2 skal eleven møde fagsprog og faglig systematik på baggrund af hverdagssproget (oplevelse, erfaringer)

Aktiviteter i fase 2 kunne fx være Tænkekort

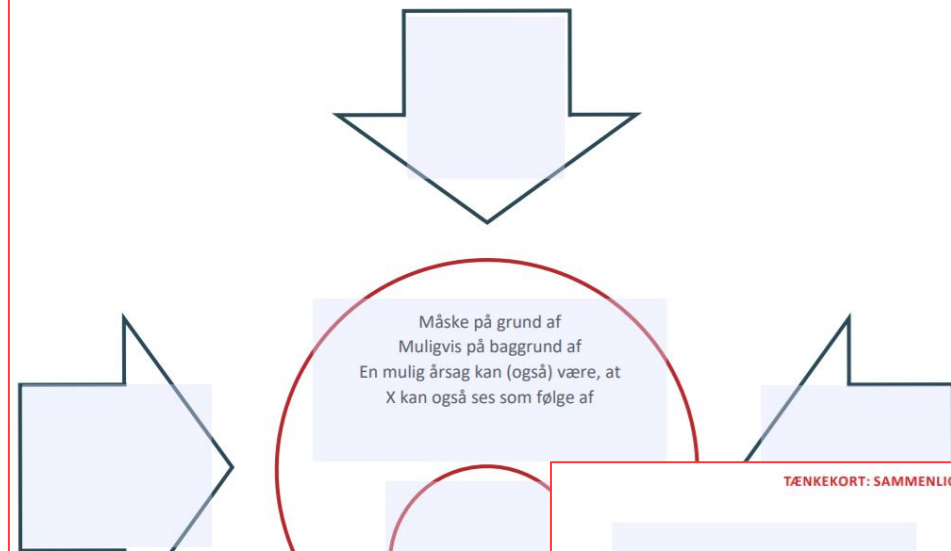
TÆNKEKORT: LINEÆR ÅRSAGSSAMMENHÆNG

5. Klasse om jernalderen
8. Klasse om sidste folketingsvalg

Støt eleverne i at organisere stoffet/ indholdet
Stil spørgsmål der støtter tænkningen
Giv sprog til at udtrykke sammenhængene

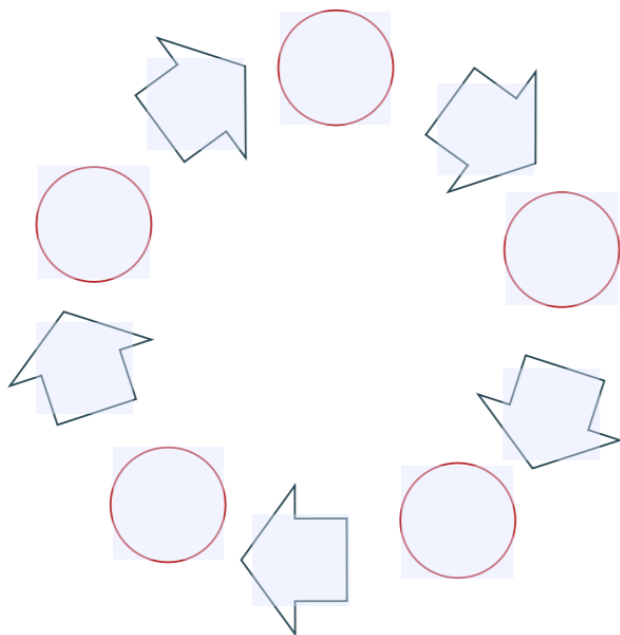
TÆNKEKORT: FLERE MULIGE ÅRSAGER – EKSEMPEL PÅ ELEVARK (IDÉ 2.1)

TÆNKEKORT: SAMMENLIGNING I BOBLER (IDÉ 2.1)

TÆNKEKORT: KREDSLØB (IDÉ 2.1)

Supplerende materiale til **BRØEN TIL FAGSPROGET** af Helene Thise og Katja Vilien © Forfatterne og Samfundslitteratur 2019

TÆNKEKORT: UDVÆLGELSE AF CITATER TIL FORTOLKNING (Idé 2.1)

Introduktion

Hvor stammer citatet fra (kildehenvisning)?
Hvad skal citatet vise noget om?

Introducér

Citat

Skriv citatet ordret af

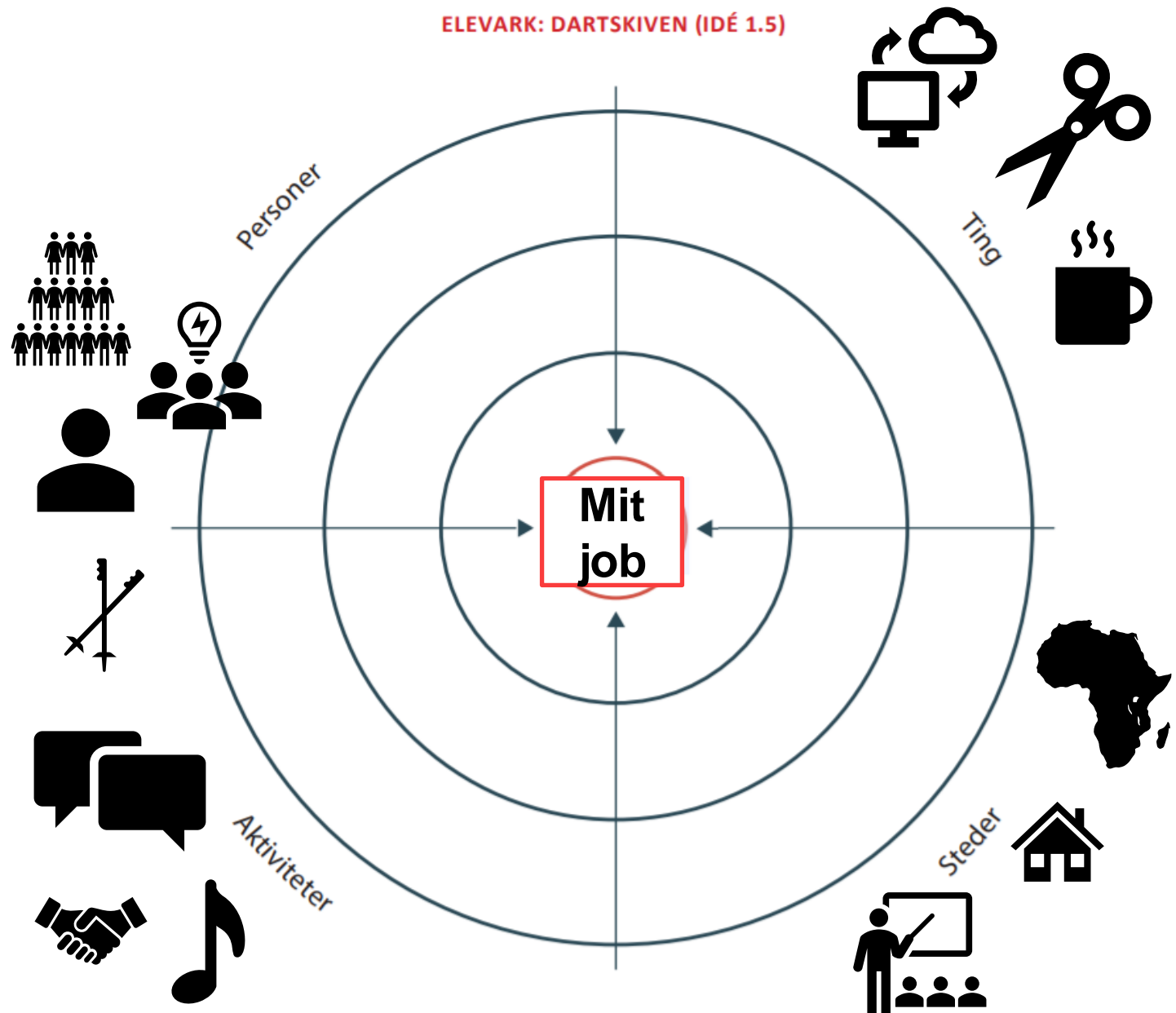
Citér

Kommentar

Citatet viser ...
Citatet understreger ...
Citatet er udtryk for ...
Citatet er typisk ..., fordi ...

Kommentér

Supplerende materiale til **BRØEN TIL FAGSPROGET** af Helene Thise og Katja Vilien © Forfatterne og Samfundslitteratur 2019

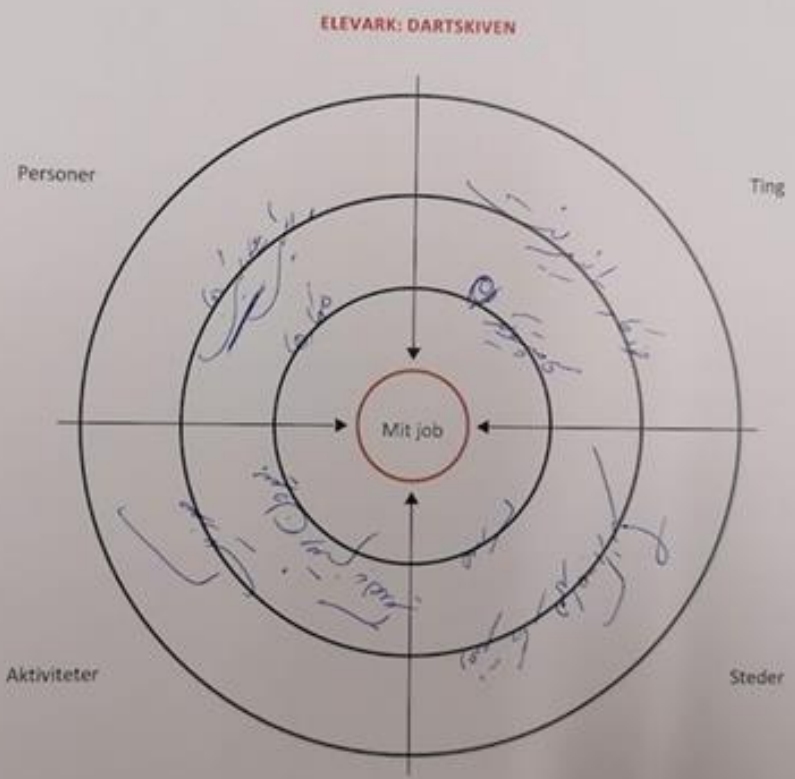

Hvad er vigtigt for dit arbejde?

Tegn eller skriv, valgfrit sprog.

Jo vigtigere ting, sted, person, aktivitet, jo længere ind mod midten.

Aktiverer forforståelse (fase 1)
vurdering (fase 2)
Præsentation (fase 4)

**Præsenter din dartskeive
for din makker.
Tal *indefra og ud***

Hvad er vigtigt i en sundhedskrise /
pandemi?

Hvad er vigtigt i debatten om Black
lives matter?

Hvad er vigtigt i teksten vi har læst?

Mange andre idéer i fase 2...

Hjemmeside:
<https://samfundslitteratur.dk/broen>

BROMODELLEN

1 30%

HVERDAGSSPROG

LÆRER: GIVER PLADS
ELEV: OPDAGER

2 20%

INTRODUKTION AF FAGSPROG

LÆRER: GIVER FOKUS
ELEV: SYSTEMATISERER

3 40%

ARBEJDE MED FAGSPROG SAMMEN

LÆRER: GIVER TID
ELEV: BEARBEJDER

4 10%

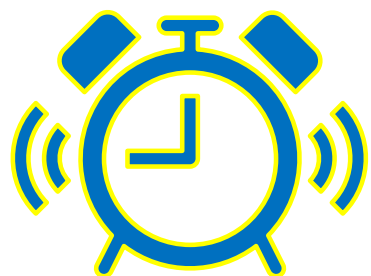
PRODUCERE FAGSPROG

LÆRER: STILLER KRAV
ELEV: FORMIDLER

Sæt eleverne i situationer, hvor de har behov for sprog!

Knee to knee

– skab behov for at bruge sproget

Hverdagssprog

Procenter

Stilladsering

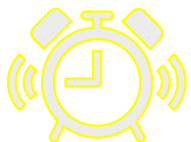
Lærerroller

Dørslag

Novice

Hentehår

Italesætte

Hvordan
gik det?
Hvilke ord
var svære
og hvilke
lette?
Hvorfor?

Bromodellen

Erfaringer

Resursesynd

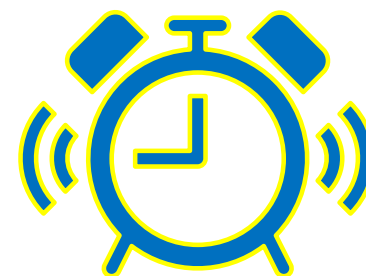
Tænkekort

Rentetilpasning

Råkost

Rødmosset

Bortforklare

Informationskløft: hvilket sprog vil jeg skabe behov for?

Informationskløfter:

- Jeg forklarer dig hvordan du skal udføre et forsøg
- Jeg beskriver en persons indre og ydre karakteristika - du gætter hvem
- Jeg tegner en robot af geometriske figurer – du skal kopiere den

Man får brug for sprog:

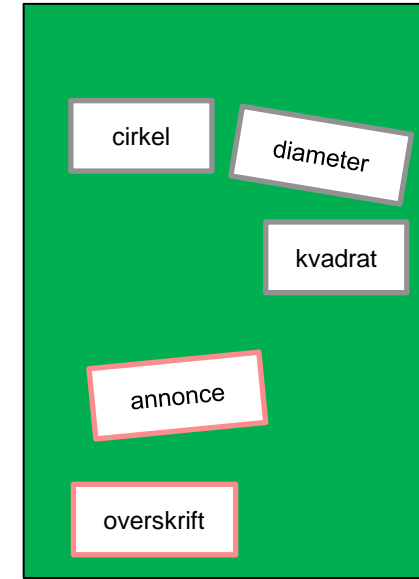
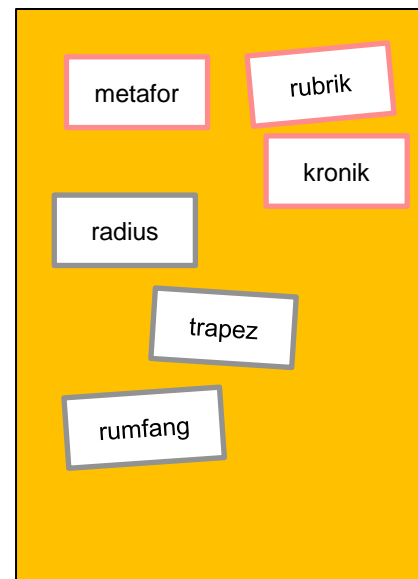
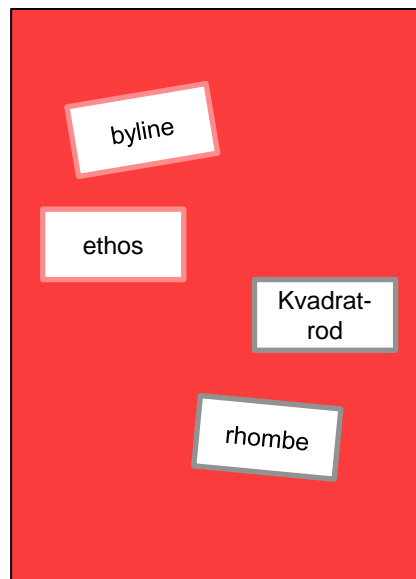
- Bydeformer, rækkefølge, navne på faglokalets udstyr...
- Udseende, tillægsord...
- Geometri-fagsprog, retning, størrelse, antal, erfaringer og sammenligninger *Det er ligesom...*

Aktiviteten: Rød-gul-grøn

Vi kender ikke dette ord – vi kan ikke huske det

Vi kan huske dette ord, men vi er ikke helt sikre

Vi kan forklare dette ord. Vi kan give eksempler.

Rød – gul - grøn

Vi har mange idéer, og det gør vi tit

Vi har nogle idéer, og det gør vi en gang imellem

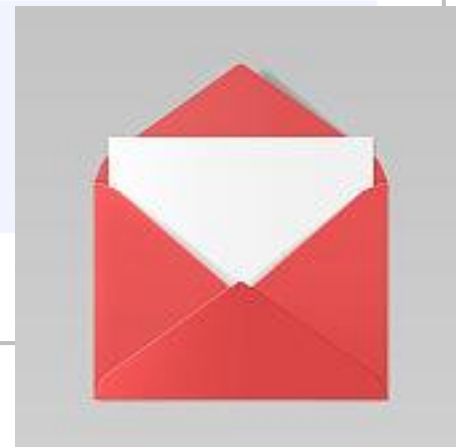
Vi har ikke så mange idéer, og det gør vi sjældent

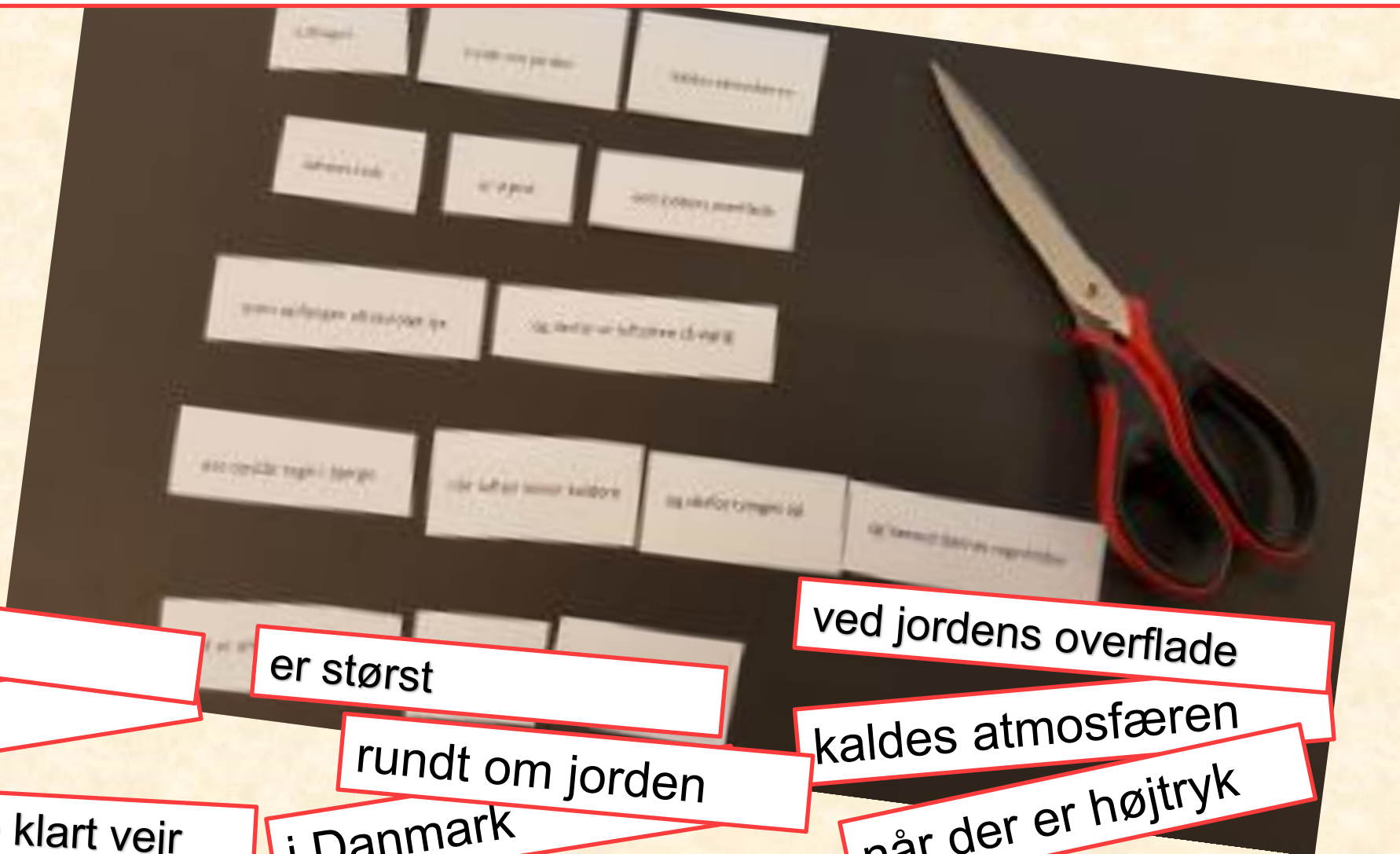
Ugens kuvert

lav kort, med de ord, I bruger i forløbet
skabelon: ordkort

- Kategorisering
- Gæt et ord
- Rød-gul-grøn
- Lav stik – fagsprog og hverdagssprog
- Differentiering til de hurtige
- Eller dem der har brug for repetition
- Quiz og byt
- osv 😊

Hvad kan vi klippe i stykker?

Luftens tryk

luftlaget

det er ofte klart vejr

er størst

rundt om jorden

i Danmark

ved jordens overflade

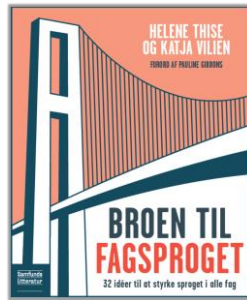
kaldes atmosfæren

når der er højtryk

Eleverne skal nu anvende det fagsprog, som er forventet af dem f.eks ved at...

- Fremlægge for hinanden, for en anden klasse eller ...
- Give feedback på produkter

– se idéer i bogen!

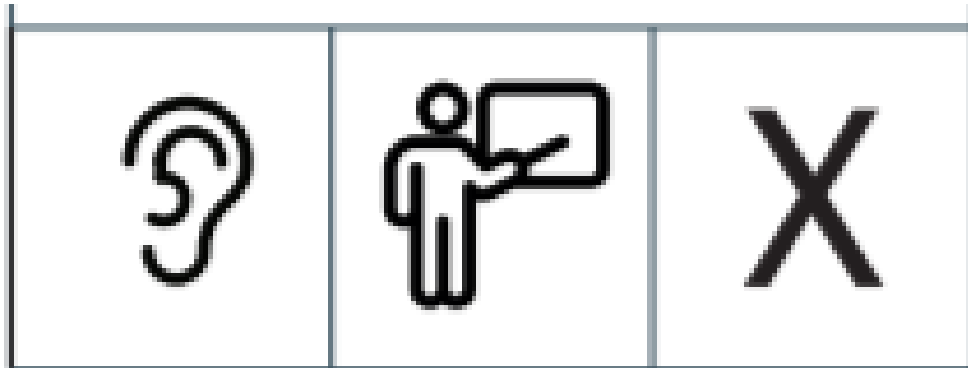

- Præsentere hjemme

Lyttebingo

sæt kryds hvis du:

Hører nøgleordet,
Får en forklaring
Får et eksempel

Lyttebingo:

ELEVARK: LYTTEBINGO (IDÉ 4.4)

OVERSKRIFT: _____

		
  X	 X	 X
		
  X	 X	 X
		
  X	 X	 X

Supplerende materiale til **BROEN TIL FAGSPROGET** af Helene Thise og Katja Villien © Forfatterne og Samfundslitteratur 2019

- Støtter aktiv lytning
- Støtter fokuseret præsentation
- Støtter feedback (vurdere andres kommunikation i faget)
- Skaber differentierede deltagelsesmuligheder

Præsentation på stærkeste sprog - uden for klassen

Lad eleverne være med til at formulere deres egen opgave

Hvad skal du præsentere?

Familieopgave

Hvem skal se/høre?

Hvad skal du fortælle om?

Hvad skal publikum gøre?

Underskrift/kryds:

En stak kartonkort klar på hylden, når noget skal med hjem

Robot i genbrugs-materialer, 1. klasse

ELEVARK: FAMILIEOPGAVE (Idé 4.1)

Hvad skal du præsentere?

Hvem skal se/høre?

Hvad skal du fortælle om?

Min robot
Hjertet
Det blå flag
Tingene (materialer)

Hvad skal publikum gøre?

Stille spørgsmål:

- Hvorfor har du valgt de farver?
Hvad er den lavet af?
- Hvad er du mest tilfreds med
og hvorfor?

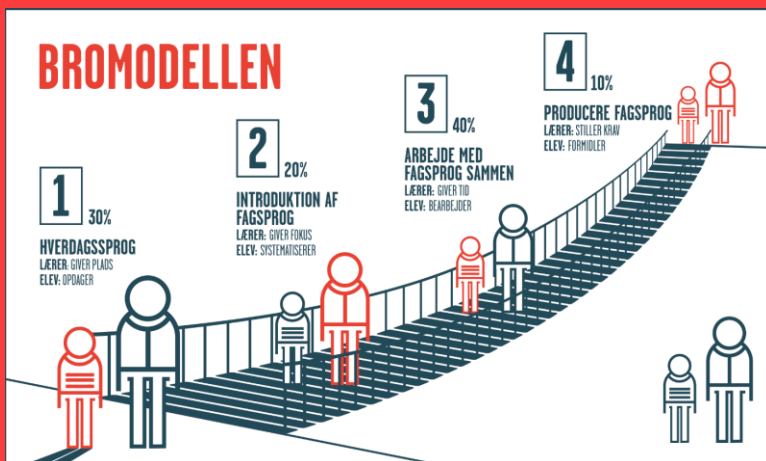
Underskrift/kryds:

ET PAR ORD TIL SIDST

Principperne bag bogen

- Faglig og sproglig udvikling hænger sammen og styrker hinanden
- Flere sprog styrker hinanden
- Man lærer, når man kan knytte det nye til noget allerede kendt (fase 1)
- Man lærer sprog ved at få nyt fagsprog synliggjort (fase 2)
- Man lærer sprog ved at bruge sprog i relevante meningsfulde sammenhænge (Laaaaang fase 3)
- Man lærer sprog ved at blive presset (og støttet) til at formidle (fase 4)

Bogen rummer Oversigter

Støtter lærerens praksis

Hvad skal jeg sørge for
praktisk?

Hvad skal jeg være opmærksom
på i instruktionen?

Hvad går aktiviteten ud på?

Hvordan kan man samle op?

OVERSIGT: INFORMATIONSKLØFT

Forberedelse

- Find det materiale, I skal bruge (to sæt med forskellig information, figurer/centicubes/klodser eller tomt papir, hvis eleverne selv skal producere). Gør dig klart, hvilket sprog der skal trænes, og gør det tydeligt og tilgængeligt (synligt) for eleverne før eller undervejs i opgaven. Hvis I arbejder med placering og retning, kan I printe og arbejde med elevarket Ord til placering og retning (se side 100, og hent på samfundslitteratur.dk/broen) til ophængning i klassen eller ved bordene.

Instruktion

- Gør det tydeligt for eleverne, hvad opgaven går ud på (resultatet), og hvordan den skal løses: at de ikke må se hinandens papir, at der skal være en taske eller en mappe på bordet mellem dem. Hvis de sidder ryg mod ryg, kan det være svært at høre hinanden, og eleverne kan have brug for at se hinandens ansigter som støtte for kommunikationen. Ryg mod ryg kan anvendes, hvis du vil fokusere isoleret på lytning.

Aktivitet

- Eleverne skal løse opgaven gennem samtale. Se forslag til opgavetyper på næste side.
- Du kan vælge at lade eleverne starte uden sproglig støtte, på hverdagsprog, og så afbryde arbejdet og introducere relevant fagsprog på denne baggrund. Lodret, vandret, vinkelret, drej 180 grader osv. kan give umiddelbar mening, når eleverne har brugt hverdagsproglige udtryk om samme betydning og måske har oplevet behov for præcise udtryk.

Efter aktivitet

- De hurtige elever kan få en ny opgave eller selv producere en opgave, eventuelt til et andet makkerpar.
- Fælles opsamling skal have sproget i fokus (insister på, at eleverne anvender det fagsprog, de har fået præsenteret og trænet).

https://samfundslitteratur.dk/broen

Broen til fagsproget

32 idéer til at styrke sproget i alle fag

Helene Thise og Katja Vilien

Hent, rediger og print bogens materialer, som du finder under fanen Supplerende materialer nedenfor. Sproget styrker forståelse og kommunikation. Sproget styrker læringen og er også det middel, hvormed vi til fagsproget bygger på en holistisk tilgang til læring. [Læs mere](#)

BESTIL PENSUMEKSEMPLAR

Er du underviser, har du mulighed for at bestille et pensumeksemplar af bogen.

[Gå til bestilling](#)

Køb bogen

Bog (Softcover m. flapper)
1. udgave (2019), 160 sider
ISBN 9788759330227
VEJL. PRIS 219

E-bog (LIX)
1. udgave (2019), 160 sider
ISBN 9788759334478
VEJL. PRIS 175

YDERLIGERE INFORMATION

[Indholdsfortegnelse](#) [Supplerende materialer](#)

9 Forord af Pauline Gibbons

Elevark, skabeloner, modeller, oversigter, tænkekort, værktøjer er gratis online

Indholdsfortegnelse [Supplerende materialer](#)

- [Broen til fagsproget - Supplerende materiale \(samlet\)](#)
- [Broen til fagsproget - Bromodellen](#)
- [Elevark - Aktiv lytning og feedback, Gruppe \(Idé 4.3\)](#)
- [Elevark - Dartskiven \(Idé 1.5\)](#)
- [Elevark - Dictogloss \(Idé 2.6\)](#)
- [Elevark - Familieopgave \(Idé 4.1\)](#)
- [Elevark - Find en, der ... \(Idé 1.7 og 3.5\)](#)
- [Elevark - Gruppesamtale med observatør \(Idé 3.8\)](#)
- [Elevark - Hvordan siger vi det](#)
- [Elevark - Lyttebingo \(Idé 4.4\)](#)
- [Elevark - Observatørark, Argumentation \(Idé 3.4\)](#)
- [Elevark - Ord til placering og retning \(Idé 3.1\)](#)
- [Elevark - Placering og retning \(Idé 3.1\)](#)
- [Elevark - Rollekort, Argumentation \(Idé 3.4\)](#)
- [Elevark - Rollekort, Tal sammen - tænk sammen! \(Idé 3.1\)](#)
- [Elevark - Rundt om ordet \(Idé 2.4\)](#)
- [Elevark - Samtalekort til dictogloss \(før, under og efter\)](#)
- [Elevark - Samtalelektie \(Idé 1.6\)](#)
- [Elevark - Spørg din makker \(Idé 3.1\)](#)
- [Elevark - Spørgeramme til elev-feedback eller selvevaluering](#)
- [Elevark - Åben brainstorm \(Idé 1.4\)](#)
- [Oversigt - Ord og udtryk til sammenligning \(Forskelle\)](#)
- [Oversigt - Ord og udtryk til sammenligning \(Ligheder\)](#)
- [Oversigt - Årsagssammenhæng \(Idé 2.1\)](#)
- [Skabelon - Ordkort](#)

Tak for i dag!

Helene helt@kp.dk & Katja kavi@kp.dk

<https://samfundslitteratur.dk/broen>

